

CEP 1994

Het conjuncturele dieptepunt is gepasseerd. Voor dit jaar rekt het Centraal Planbureau op een bescheiden herstel. Volgend jaar zal de produktie naar verwachting met zo'n 2,5% groeien. In het afgelopen halfjaar is oeverloos gediscussieerd over hoe Nederland zijn conjuncturele en structurele problemen de baas kan worden. Het *Centraal economisch plan 1994* laat zien waar resultaten worden geboekt en waar niet. Ik begin met de positieve ontwikkelingen.

De winsten van bedrijven stijgen. Na drie magere jaren nemen de winsten weer toe, vooral in de internationaal opererende industrie. De forse saneringen hebben geleid tot een daling van de loonkosten per eenheid produkt. De verbeterde winstgevendheid leidt niet direct tot extra investeringen. Daarvoor is de bezettingsgraad nog te laag. Ook de werkgelegenheid zal pas op langere termijn aantrekken, en dan niet zozeer bij de internationals zelf, maar bij de toeleveranciers in de industriële en dienstensector. Een goed draaiende industrie is van vitaal belang voor de Nederlandse economie. Zij vormt een bron van hoogwaardige werkgelegenheid, is de belangrijkste ontwikkelaar en toepasser van technologische kennis en neemt twee derde van de export voor haar rekening.

Het bedrijfsleven zoekt nieuwe markten op. Vaak is geklaagd over de kwetsbaarheid van de Nederlandse industrie vanwege de specialisatie in laagwaardige technologie en de daarmee samenhangende gevoeligheid voor concurrentie uit Oost-Europa en Azië. Uit het CEP 1994 blijkt dat de Nederlandse export van 'high-' en 'medium-tech' produkten tussen 1988 en 1992 behoorlijk is gegroeid. Bovendien is juist de export naar Oost-Europa en Azië sterk toegenomen.

Starters krijgen de kans. Economische dynamiek vereist dat er voldoende nieuwe starters zijn. Zij wakkeren de concurrentie aan en dragen bij aan het ontwikkelen en introduceren van nieuwe produkten. Uit onderzoek blijkt dat het aantal starters in Nederland niet slecht afsteekt bij dat in andere EU-landen¹. Tussen 1985 en 1992 hebben nieuwe ondernemers voor bijna 400.000 personen werk gecreëerd.

De loonkosten dalen. Het heeft lang geduurd voor de lonen reageerden op de verslechtering van de conjunctuur en het oplopen van de werkloosheid, maar inmiddels is het beproefde recept weer gevonden. In 1994 en 1995 dalen de loonkosten per eenheid produkt met 1,5 resp. 2,75 procent, terwijl ze bij de concurrenten stijgen.

De overheidsuitgaven zijn onder controle. Sinds jaar en dag vormt het tekort van de collectieve sector een zorgenkind van de Nederlandse economie. Ondanks de conjuncturele tegenwind is het tekort in de afgelopen jaren nauwelijks opgelopen. "Niet alleen in historisch, maar ook in internationaal perspectief een prestatie van formaat", aldus het CPB. Minister Kok verdient een pluim. Helaas dreigt het pluimpje weg te waaien doordat het kabinet de tekortdoelstelling in dit verkiezingsjaar laat slippen.

Het CEP 1994 bevat ook minder goed nieuws.

De verhouding inactieven/actieven verslechtert. Het slechtste nieuws is dat de verhouding tussen het aantal ontvangers van een uitkering en het aantal actieven fors verder verslechtert. Het beleid van kabinet en sociale partners om versoeringen in de sociale zekerheid aan te brengen en werken financieel aantrekkelijker te maken, zet onvoldoende zoden aan de dijk. Er is nog geen begin van een oplossing voor het kernprobleem van de Nederlandse economie op de middellange en lange termijn.

De collectieve-lastendruk en de wig blijven hoog. Door de groei van het aantal uitkeringsgerechtigden blijven de collectieve-lastendruk en de wig hoog. Hoe schadelijk dat is voor het functioneren van de Nederlandse economie, is genoegzaam bekend. Het SER-akkoord om de collectieve uitgaven in de volgende kabinetsperiode met f 15 miljard te verminderen, zou een bijdrage kunnen leveren. In de afgelopen vier jaar is op dit terrein weinig tot niets bereikt.

De loondifferentiatie is onvoldoende. Om het antwoord te vinden op verschuivingen in de wereld economie, is een goed werkende arbeidsmarkt essentieel. De lonen moeten reageren op verschillen in relatieve schaarste. Uit het CEP 1994 blijkt dat er weliswaar enige loondifferentiatie tussen bedrijfstakken en opleidingscategorieën optreedt, maar dat deze verschillen nauwelijks verband houden met schaarsteverschillen op de arbeidsmarkt. Het systeem van loonvorming leidt ertoe dat de loonkosten voor lagere functies relatief hoog uitvallen. Dat is gunstig voor zittende werknemers, maar vermindert de kans voor buitenstaanders op het vinden van een baan. De hoge werkloosheid, die zich concentreert aan de onderkant van de arbeidsmarkt, suggereert dat veel grotere loonverschillen noodzakelijk zijn. Overheid en sociale partners hebben daaraan tot nog toe geen consequenties willen verbinden.

De R&D-inspanningen dalen. De uitgaven aan onderzoek en ontwikkeling zijn in Nederland de laatste jaren scherp gedaald. Een van de redenen is de ongunstige prijs/kwaliteitsverhouding van Nederlandse R&D. De produktiviteit wordt ook geremd door de gebrekkige samenwerking tussen de verschillende kennisinstellingen. Dit bevordert niet de gewenste ontwikkeling van de Nederlandse economie in de richting van een kennisintensievere produktie.

Het CEP 1994 laat zien dat de conjunctuur aantrekt en dat de Nederlandse economie daarvan kan profiteren. Het profijt zou echter veel hoger zijn als de problemen van de Nederlandse arbeidsmarkt en de sociale zekerheid met meer voortvarendheid werden aangepakt.

L. van der Geest

1. EIM, *Kleinschalig ondernemen*, Zoetermeer, 1993.